

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Tárgy

659.1

Hely

Idő

"1924"

Személy

Szerző: Csatkai Endre

Cím: Régi pesti üzletek

Forrás: Pesti Tőzsde

Bp
(Hely)

1924. 3. 20.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Olt)

Régi pesti üzletek

Aki má világvárosok uccáin esti órákban végigmegy, nappalnál fényesebb tündöklésben látja az üzleteket. Nemcsak a kirakatok csilognak villanykörtek százának fényében, hanem óriási transzparensok forognak vakítva a szemet s tolakodva hívják fel a figyelmet az illető bolt nevére s jellegére.

Budapest, szegény lerongyolódott fővárosunk, már évek óta nem öltözik ilyen esti díszbe s így könnyebb visszaálmódnunk magunkat abba az időbe, mikor a reklám még gyermekcipőben járt. Száz év előtt a Váci uca volt a legelőkelőbb üzleti negyed, de mai fényét hasztalan keressük. A szűk uccában alig lehetett mozogni a sok lelőgő cégértől, mert a vásárló közönség nagy része nem értvén a betűvetéshez, ily módon tette a boltos feltűnővé a közeledők számára, mit árul.

A cégereket néha műiparos készítette, a táblákat nem egyszer festőművész. A magyar barokkfestés egyik kiválósága, Dorffmeister István, meg a biedermeier művészei, Barabás Miklós sem vetette meg az ilyen feladatokat.

De ha nem is vették mindig igénybe a művészeket a régi boltosaink, nagy fantáziát mutattak üzleti hangzatos elnevezésben. Mert ha ma a kis üzletecskéket teremnek, csarnoknak, szalonnák nevezik el tulajdonosaik a nagyobb bizalom kedvéért, hajdanában a fantasztikus címeknek tulajdonítottak ilyen vonzóerőt. És ebben nagy volt a polgári fantázia; nem hasított ugyan a felhőket, inkább főtáaszt állt.

Mosolyogva lapozgatjuk százéves pesti hírlapokban a hirdetéseket s mezelelvencdvo látjuk a nyomokon a régi Váci uca előkelőségeit. A „kék unicornis“, régi legendák esodaszörnye kékre festve jelenik meg egy fűszeres boltja felett s védi a benn folyó vásárt; tokaji bor, „érces és orvosi vizek“ dohány és „vizeztráló esizmakenő“ kapható itt 20-féle csokoládé mellett. Még 20 évvel előtte ugyanebben a lapban hirdeti a Hartleben-környekereskedés, hogy csak nála kapható ez az izes holmi, de ez is az előkelő Váci uccában tanúazott.

Könyvekereskedés és csokoládé szépen megfért egy üzletágban, ahogy nem akadt fenn rajt seholi,

hogy a képkereskedő hirdetésében így csoportosultak az árúk: „ajánlom rheumatizmus ellen való tafódmát, szép olajfestésű képgyűjteményemet aranyrámakban, melyeket hazai terményekért is felcserélek.“

A „szép magyarnő“-nél posztót árultak, de megérezve a későbbi szállóigét, hogy férfi sorsa a nő, ott lehetett sorsjegyeket is kapni a bécsi lottériára. A „koronaherceg“ a posztót borítással párosította. A „fehér oroszán“, amelynek természetellenes színe tanuskodott jóindulatról, szintén egy posztós agyának szüleménye. A „vitéz“ s a „magyar király“ képviselik még ezt a szakmát hangzatosan az uccában.

Az a klasszicista szellem, amelynek Pesten kiváló terméke a Nemzeti Múzeum s a református templom, elhatott a cégtáblákra is. A „három grácia“ s az „ámor“ nevét viselő üzletekben ugyan nem mitológiai kosztümök vártak a divathölgyeket, de azért itt öltözködött az úri nép. Az Amór 1827-ben nagy újítást hozott be: Bécsi mintára kirakatába elhelyezte „egy dómának természeti nagyságban való viasz képét“. És ennek toaletttjét hetente változtatta. Vigaszul szolgálhat a mai férjeknek, hogy száz év előtt is gyakran fordult a kerék a női divatban.

Az uca egyik nevezetessége volt „hét választófejedelem“ vendéglő s kávéház; ezt a címet egyszerűen átvették németországi kocsmaokról; annyira népszerű volt mégis ez a számunkra mit sem jelentő név, hogy vidéken sőt még a Tabánban, tehát a fővárosban is előfordul.

S itt állt az első pesti litográfia-kereskedés, melyet kb. ez időben nyitottak meg. Ma úgy, ahogy volt, múzeumszámba menne. Itt állt a bécsi porcellánár lerakata: akkor neveléses olesó áron hirdette magát, ma büszke, aki egy-egy darabjával rendelkezik.

A kevésbé előkelő uccák üzletei ritkábban hirdettek, de itt még változatosabbak a címek: nagy keletje van az aranynak, akéresak ma a pénzpiacra. Az „arany vasmacska“ alatt fűszert s gvarmatárut kapni, az „aranyas“ az Üllői úton vendéglő fölé terjesztette vőle szárnyait. Az „ezüstharang“ a mai Rákóczi út elején egy harangöntő magasabb ambíciójáról beszélt.

A tengeren át hozott árúkra utalt a vasmacskán

kívül a Belvárosban egy humoros cég, mely „Jónás a cethalban“ név alatt hirdette magát.

Már nehezebb egy szervitatéri szücsnek a mestersege s a „zebra“ között kapcsolatot találni, pedig ez volt a cégére. Ugyanitt egy kalapos „Attília“-ról nevezte el üzletét, egy gombkötő pedig hazafias buzgalomból „Mátyás király“ emlékezetét idézte fel üzlete felírásán. Ezekhez csatlakozott a hírhedt Zrínyikávéház, amely most ünnepelhetné százéves fennállását, ha megvolna még. A „Szökött katona“ népszínmű különben halhatatlanná tette.

Sajátsgos, hogy a kor leghíresebb magyar díszruha-szabója, Kostyál Adám, ép a „külföldi“-hez címezte üzletét. Igaz persze, hogy akkor még nem volt olyan nagy keletje a „nemzeti“ szónak.

Volt pár egyszerű név: a „zöld koszorú“, fűszerbolt fölött lengett; a „fehér kutya“ mezei árúkra vigyázott; a „tigris“ hihetőleg szintén nem bánt a József téren embertelenül a vevőivel.

Visszont olyik üzlettulajdonosnak nem volt elég a jóból: az Erzsébet téren egy dohányárus egyszerre „hét csillag“-ot hoz le az égről, hogy üzlete felett ragyogjon. A Kalvin tér közelében pláne nagyzási hőbort uralkodott; van, ki „két nyúlhoz“ címezi boltját, hogy annál könnyebben futhassa pályáját. Ott állt a híres „két pisztoly“ is, mit szintén megörökített Szigligeti; másik kocsma „két oroszán“-t választott cégérrül ugyanott igaz, hogy félelmisségük csökkentésére aranynak nevezte őket. A Vizivárosban pedig 3 szerezvény védelme alatt szolgáltak ki.

Úgy látszik, az akkori vásárlók idegzete erősebb volt, a XVIII. században Bécs uccáin ilyen cégtáblák is akadtak: a vadember, a halálfej s fűszert árultak az üzletben.

Ami öreg polgáraink is kékre, aranyra, fehérre mázolták exotikus állatjaikat, nehogy valamikép elriasszák a gvenge szívű vevőt. Ma már elkoptak ezek a színek s elmúlt idejük a tarka cégereknek, címeknek. Mindössze a kocsma, kávéházak választanak valami díszkrét nevet. De száz esztendő sem tudta a kedves biedermeier kor üdeségét elszínteleníteni, amelynek hangulatából, naiv buzgóságából fakadnak a fejledező pesti kereskedelmi élet e kedves emlékei..

Csatkai Endre.